

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5266/2020
28.01.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић, Данијеле Николић, Слађане Накић Момировић и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Лана Николић адвокат из ..., против тужене „Банка Поштанска штедионица“ а.д. Београд, коју заступа Војислав Недић адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговорне одредбе и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 1682/19 од 28.01.2020. године, у седници већа одржаној 28.01.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 1682/19 од 28.01.2020. године.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 1682/19 од 28.01.2020. године тако што се **ОДБИЈА** као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Првог основног суда у Београду П 15884/17 од 28.03.2018. године.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 15884/17 од 28.03.2018. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев и утврђено да су ништаве одредба члана 6. став 1. уговора о готовинском кредиту број ..., закљученог између парничних странака 10.06.2014. године, којом се тужилца као корисник кредита обавезала да банци исплати једнократну фиксну накнаду за обраду кредитног захтева која износи 1,8%, одредба члана 6. став 1. уговора о готовинском кредиту број ... закљученог 22.07.2014. године између парничних странака којом се тужилца као корисник кредита обавезала да банци плати једнократну фиксну накнаду за обраду кредитног захтева која износи 1,8%, одредба члана 6. став 1. уговора о готовинском кредиту број „...“ закљученог дана 06.10.2015. године између парничних странака којом се тужилца као корисник кредита обавезала да банци плати једнократну фиксну накнаду за обраду кредитног захтева која износи 2.700,00 динара и одредба члана 6. став 1. уговора о готовинском кредиту број „...“, закљученог дана 22.12.2015. године између парничних странака којом се тужилца као корисник кредита обавезала да банци плати једнократну фиксну накнаду за обраду кредитног захтева који износи 5.550,00 динара. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужилци исплати износ од 13.472,00

динара, и то појединачне износе наведене у овом ставу изреке са законском затезном каматом почев од доспелости сваког износа па до коначне исплате. Ставом трећим изреке обавезана је тужена да тужиљи на име трошкова парничног поступка исплати износ од 18.378,00 динара са законском затезном каматом на овај износ почев од дана извршности до исплате.

Пресудом Вишег суда у Панчеву Гж 1682/19 од 28.01.2020. године, ставом првим изреке, преиначена је пресуда Првог основног суда у Београду П 15884/17 од 28.03.2017. године тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев тужиље којим је тражено да се утврди да су ништаве одредбе уговора о готовинском кредиту број ... од 10.06.2014. године, уговора о готовинском кредиту број ..., од 22.07.2014. године, уговора о готовинском кредиту број „...“ ... од 06.10.2015. године и уговора о готовинском кредиту број „...“ ... од 22.12.2015. године којим је обавезана тужилја као корисник кредита да банци плати једнократну фиксну накнаду за обраду кредитног захтева, која је уговорена у номиналном износу или у проценту од 1,8%, захтев да јој тужена исплати укупан износ од 13.472,00 динара са припадајућом законском затезном каматом, као и трошкове парничног поступка. Ставом другим изреке, обавезана је тужилја да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 7.500,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилја је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. Закона о парничном поступку и погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи применом члана 403. и 404. Закона о парничном поступку.

Одлучујући о дозвољености ревизије у смислу члана 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13 - УС, 74/13 - УС, 55/14, 87/2018 и 18/2020, у даљем тексту ЗПП), Врховни касациони суд је оценио да су испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији тужилје ради уједначавања судске праксе, разматрања правних питања од општег интереса и у интересу равноправности грађана као корисника финансијских услуга.

Из наведених разлога одлучено је као у ставу првом изреке.

Одлучујући о ревизији, на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужилје основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, парничне странке су током 2014. и 2015. године закључиле четири уговора о готовинском кредиту. У уговорима од 10.06.2014. године и 22.07.2014. године уговорена је обавеза корисника кредита да банци плати једнократну фиксну накнаду за обраду кредитног захтева која износи 1,8% од износа одобреног кредита, уговором од 06.10.2015. године та накнада уговорена је у износу од 2.700,00 динара, што представља 1,8% од износа одобреног кредита, док је уговором од 22.15.2015. године утврђено да та накнада износи 5.550,00 динара, што представља 1,50% од износа одобреног кредита. Саставни део уговора о готовинским кредитима био је и преглед обавезних елемената уговора и план отплате. Тужена је по овом основу од тужилје наплатила дана 10.06.2014. године износ од 3.780,00 динара,

22.07.2014. године износ од 1.440,00 динара, 06.01.2015. године износ од 2.700,00 динара и дана 22.12.2015. године износ од 5.550,00 динара. Тужили није предочено на шта се односе административни трошкови кредита, о којој се врсти трошкова ради, нити јој је предочена структура наведених трошкова, као ни на који начин су обрачунати, јер банка није дала на увид Одлуку о општим условима пословања банке и Тарифу за обрачун накнаде за пружене услуге.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је, сходно одредбама члана 99. став 1, члана 100, 101, 103, 105, 1065. и 1066. став 2. Закона о облигационим односима, у целости усвојио тужбени захтев тужиље налазећи да су спорне одредбе уговора ништаве, јер трошкови обраде кредита одређени у проценту од одобреног кредита или у номиналном износу нису довољно одређени да би тужилца могла да процени оправданост износа те накнаде, нити је била упозната са тим колики је заиста трошак банке по овом основу. Овакво поступање тужене је по оцени првостепеног суда, у супротности са начелом једнаке вредности узајамних давања чији је циљ да се код двостраних уговора заштита пружи оној страни чија је уговорна обавеза у диспропорцији са обавезом друге стране. Како је банка предметне трошкове одредила произвољно и у сопственом интересу, као одраз јаче економске снаге, користећи положај тужиље која није била у могућности да преговара за измену појединих одредби уговора, већ је уговору морала да приступи у целини, то је њен захтев за утврђење ништавости и враћање датог новчаног износа усвојен и оцењен као основан.

Другостепени суд је, сходно одредбама члана 10, 12, 46, 47, 50, 103. и 1065. Закона о облигационим односима, као и члана 4, 42. и 43. Закона о банкама, те сходно Одлуци о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите, оценио да су уговори о кредиту садржали јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита, који су садржани како у основним подацима о кредиту, тако и у плану отплате кредита, те су исти били познати тужили пре потписивања уговора, због чега је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев.

По оцени Врховног касационог суда другостепени суд је погрешно применио материјално право.

Према члану 103. став 1. Закона о облигационим односима, уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго и на ништавост се по члану 109. пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило које треба да одреди приступ и понашање тужене банке као даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО, која обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеног промета. Уговор о кредиту по својој правној природи је посебна врста уговора по приступу, али код оваквих уговора слобода преговарања није у потпуности искључена пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средстава обезбеђења резултат преговора и уговорања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задужења. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби

на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговорних одредаба.

Трошкови кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи, јер је Законом о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“ број 36/11 и 139/14) у члану 2. тачка 21. одређено да годишња ефективна каматна стопа исказује укупне трошкове кредита и других финансијских услуга које плаћа, односно прима корисник тих услуга, при чему су ти трошкови изражени као проценат укупног износа ових услуга на годишњем нивоу. Према члану 11. став 6. и 7. тог закона, банка је дужна да ефективну каматну стопу обрачунава на јединствен, прописани начин ради поређења истоврсних понуда различитих давалаца финансијских услуга, а Народна банка Србије ближе утврђује услове и начин обрачуна ефективне каматне стопе. Одлуком Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“ број 65/11), важећој у време закључења предметног уговора, прописан је изглед и садржина образаца који се уручују кориснику, па је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу (тачка 12.) и да кориснику кредита уз закључен уговор уручи преглед обавезних елемената тог уговора и план отплате кредита сачињене на одговарајућим обрасцима (тачка 13.). Према садржини наведених образаца, у оквиру трошкова кредита морају бити приказани висина ефективне каматне стопе и укупан износ који ће корисник платити током отплате, као и врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника.

Обавештавање корисника у предуговорној фази, прописано у члану 17. став 4. тачка 8. Закона о заштити корисника финансијских услуга обухвата обавезу банке да у понуди на прописаном обрасцу прикаже ефективну каматну стопу и укупан износ који корисник треба да плати, односно који треба да му се исплати а приказан је на репрезентативном примеру у коме су назначени сви елементи на основу којих је тај износ обрачунат. Осим тога, врста и висина свих накнада које падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксне или променљиве, као и врста и висина других трошкова (порези, накнаде надлежним органима и др.) представљају поред осталог, обавезне елементе уговора о кредиту прописане у члану 19. став 1. тачка 12. наведеног закона.

Сходно томе, банка има право на наплату трошкова и банкарских услуга у вези са реализацијом кредита (трошкови обраде, праћења и администрирања кредита), али одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да плати банци административне трошкове на дан пуштања кредита у течај, може бити правно ваљана само под условом да су исти јасно предочени кориснику у предуговорној фази, а њихова наплата приказана кроз обрачун ефективне камате стопе, тако да корисник ниједног тренутка не буде у заблуди о којим трошковима је реч. У конкретном случају понуда банке није садржала јасне и недвосмислене податке о административним трошковима који су укључени у обрачун ефективне каматне стопе и чија висина је тужили предочена, јер је изостао приказ (на репрезентативном примеру) свих елемената на основу којих је тај износ обрачунат у смислу наведене законске одредбе.

Имајући у виду наведено основани су ревизијски наводи тужиље да је такво поступање тужене банке противно начелу савесности и поштења и одређености уговорне обавезе, као и основним начелима заштите корисника из члана 5. Закона о заштити корисника финансијских услуга о праву на равноправан однос са даваоцем финансијске услуге, праву на информисање и праву на одређеност или одредивост уговорне обавезе, па су предметне уговорне одредбе изложене последицама ништавости насупрот погрешном закључку другостепеног суда и према члану 104. ЗОО тужена је у обавези да врати тужиљи оно што је примила по ништавим одредбама уговора. Због тога тужиља основано потражује износ од 13.472,00 динара као средства која је тужена наплатила једнократно као административне трошкове са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. ЗОО.

Имајући у виду коначни успех тужиље у спору, преиначена је одлука другостепеног суда о трошковима тако што је потврђена одлука о трошковима парничног поступка садржана у ставу трећем изреке првостепене пресуде, донета применом члана 153, 154. и 163. ЗПП.

Из наведених разлога, применом члана 416. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је ставом другим изреке, преиначио другостепену пресуду тако што је одбио као неосновану жалбу тужене и потврдио првостепену пресуду.

**Председник већа – судија
Бранислав Босиљковић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић